

Az antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatok és benyomások

Második felmérés az Európai Unión belüli, zsidókkal szembeni hátrányos megkülönböztetésről és gyűlölet-bűncselekményekről

Összefoglaló

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikke elismeri a megkülönböztetésmentességhez való jogot, beleértve a faj, etnikai vagy társadalmi származás, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény alapján történő megkülönböztetést.

Amikor a legutóbb elsétált valamelyik gyönyörű európai zsinagóga előtt a sok közül, őrt álltak fel-fegyverzett rendőrök a kapuinál? Bántó látvány. De a holokauszt után több mint 70 évvel mindez túlságosan is ismerős. És nem csak a zsinagógáknak van szükségük védelemre – számtalan zsidó közösségi központban és iskolában is különleges biztonsági intézkedések vannak érvényben. A zsidók rosszszindulatú megjegyzésekkel is találkoznak online, a médiában és a politikában; ellenséges tekinteteket és gesztusokat viselnek el a környezetükben; graffitikkal és a vandalizmus más formáival találkoznak; megkülönböztetéssel szembesülnek társadalmi közegekben, az iskolában és a munkahelyen.

„Az antiszemitizmus Németországban ma ugyanolyan, mint 30 évvel ezelőtt. Az elmúlt 12 évben az antiszemitizmus már nem volt tabu Németországban, így gyakrabban előfordul – verbálisan és fizikailag, a német utcákon és a közösségi médiában.” (Nő, 60-69 éves, Németország)

Az Európai Unió (EU) és tagállamai számára törvény írja elő, hogy hatáskörükön belül mindent megtegyenek az antiszemitizmus elleni hatékony küzdelem és a zsidó emberek méltóságának megőrzése érdekében. A zsidók azonban az EU egész területén továbbra is tapasztalnak antiszemitizmust

vandalizmus, inzultusok, fenyegetések, támadások, sőt gyilkosság formájában.

Az antiszemitizmus fennmaradása és előfordulási gyakorisága akadályozza az embereket abban, hogy nyíltan zsidó életet éljenek anélkül, hogy félteniük kellene a biztonságukat és a jólétüket, amint azt az EU Alapjogi Ügynökségének (FRA) 2012. és 2018. évi nagyszabású felmérései mutatják, amelyeket az EU-n belüli, zsidókkal szembeni hátrányos megkülönböztetésről és gyűlölet-bűncselekményekről készített.

„Most úgy állnak a dogok, azt tapasztalom, hogy például a »zsidó« szó elterjedt káromkodás Koppenhágában. Dániában felnőtt zsidóként mindig kerültem, hogy kimutassam/elmondjam az embereknek, hogy zsidó vagyok.” (Nő, 20-24 éves, Dánia)

Lehetetlen számszerűsíteni, hogy milyen sértő lehet az ilyesmi a mindennapok valóságában. Egy megrökönytető statisztikai adat azonban világos üzenetet hordoz: az elmúlt öt évben az EU 12 tagállamában, ahol évszázadok óta élnek zsidók, több mint egyharmaduk azt mondja, hogy a kivándorlást fontolgatja, mert már nem érzi magát biztonságban zsidóként.

Az antiszemitizmus elleni harcot megalapozott és megbízható adatokkal kell alátámasztani, amelyek kimutatják, hogy az EU tagállamai milyen mértékben tartják be uniós jogszabályi kötelezettségeiket e szempontból, különösen a rasszizmusról és az ideggyűlöletről szóló kerethatározat, a faji egyenlőségről szóló irányelv és a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv tekintetében. Ilyen adatok azonban ritkán állnak rendelkezésre, amint az FRA

által évente gyűjtött bizonyítékok mutatják.¹ Ennek alapján az EU és tagállamai gyakran csak töredékes bizonyítékok alapján tudnak döntéseket hozni az antiszemitizmussal szemben. Az FRA felmérési adatai és megállapításai ezt a hiányosságot úgy kezelik, hogy információt közölnek az EU-ban élő, magukat zsidónak valló emberek antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatairól.

2018. december 6-án az uniós tagállamok kormányai egyértelmű üzenetet küldtek azáltal, hogy elfogadták a Tanács nyilatkozatát az antiszemitizmus elleni küzdelemről és az európai zsidó közösségek és intézmények hatékonyabb védelmének közös biztonsági megközelítéséről. A Tanács megállapítja, hogy az antiszemita gyűlölet továbbra is elterjedt, amint azt az FRA 2018. évi felméréseinek megállapításai megerősítik, és felkéri az uniós tagállamokat, hogy tegyenek intézkedéseket az antiszemitizmus

kezelésére és a zsidó közösségek biztonságának javítására.

Ez az összefoglaló vázolja az FRA által készített, az Európai Unióban a zsidó emberek gyűlölet-bűncselekményekkel, hátrányos megkülönböztetéssel és antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatairól szóló második felmérés fő megállapításait. Ez világszerte a legnagyobb, zsidó emberekről szóló felmérés, amelyet valaha is végeztek. A felmérés az EU 12 tagállamában csaknem 16 500, önmagát zsidónak valló személyt szólaltatott meg. Kijózanító olvasmány, és megerősíti, hogy az antiszemitizmus továbbra is jelen van az EU egész területén – és sok szempontból zavaróan normalizálttá vált.

„A munkahelyeken, a médiában és a közösségi médiában az antiszemitizmus napi szinten és szabadjára engedetten előfordul.” (Nő, 40-44 éves, Franciaország)

¹ FRA (2018), *Antisemitism: Overview of data available in the European Union 2007-2017*, (Az antiszemitizmus: az Európai Unióban elérhető adatok áttekintése, 2007-2017), Luxembourg, Kiadóhivatal.

Fontosabb megállapítások és az FRA véleményei

A felmérés megállapításaira támaszkodva az FRA a következő véleményeket fogalmazta meg, hogy támogassa az uniós és nemzeti politikai döntéshozókat az antiszemitizmust akadályozó és azzal szembeni intézkedések kidolgozásában és megvalósításában. Ezek kiegészítik azokat a véleményeket, amelyeket az FRA az Európai Unió belüli,

zsidókkal szembeni hátrányos megkülönböztetésről és gyűlölet-bűncselekményekről szóló első felmérésre vonatkozó, 2013-ban kiadott jelentésében fogalmazott meg. Az antiszemitizmus folytatódó előfordulása miatt a 2013-ban megfogalmazott vélemények 2018-ban továbbra is érvényesek.

Az antiszemitizmus áthatja a mindennapi életet

FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- A válaszadók nagy többsége (85%) szerint az antiszemitizmus és a rasszizmus a legsürgetőbb probléma a felmérésben részt vett uniós tagállamokban.
- A válaszadók nagy többsége (89%) úgy gondolja, hogy az utóbbi öt évben az antiszemitizmus fokozódott abban az országban, ahol él.
- A válaszadók többsége (72%) aggodalmát fejezte ki a muzulmánokkal szembeni intolerancia fokozódása miatt.
- A válaszadók nagy többsége (89%) szerint az online antiszemitizmus probléma abban az országban, ahol él.
- A válaszadók nagy többsége (88%) úgy gondolja, hogy az utóbbi öt évben az online antiszemitizmus fokozódott; a legtöbbször szerint „nagy mértékben” fokozódott.
- A felmérés legtöbb válaszadója azt mondja, hogy rendszeresen ki van téve a zsidókról szóló negatív kijelentéseknek. A felmérésben részt vevő mindegyik országban a válaszadók nagy többsége (80%) az internetet jelöli meg a negatív kijelentések leggyakoribb fórumaként.

A felmérés megállapításai arra engednek következtetni, hogy az antiszemitizmus áthatja a közsférát, újratereztve és elmélyítve a negatív sztereotípiákat a zsidókkal kapcsolatban. Pusztán az, hogy valaki zsidó, növeli annak valószínűségét, hogy különböző formákban kifejezett visszaélések szüntelen áradatával szembesül, bárhová megy, bármit olvas és bárkivel kerül kapcsolatba. A 2012. és 2018. évi felmérés összehasonlítása alapján a válaszadók egyre inkább azt érzékelik, hogy az antiszemitizmus problémája súlyosbodik abban az országban, ahol élnek.

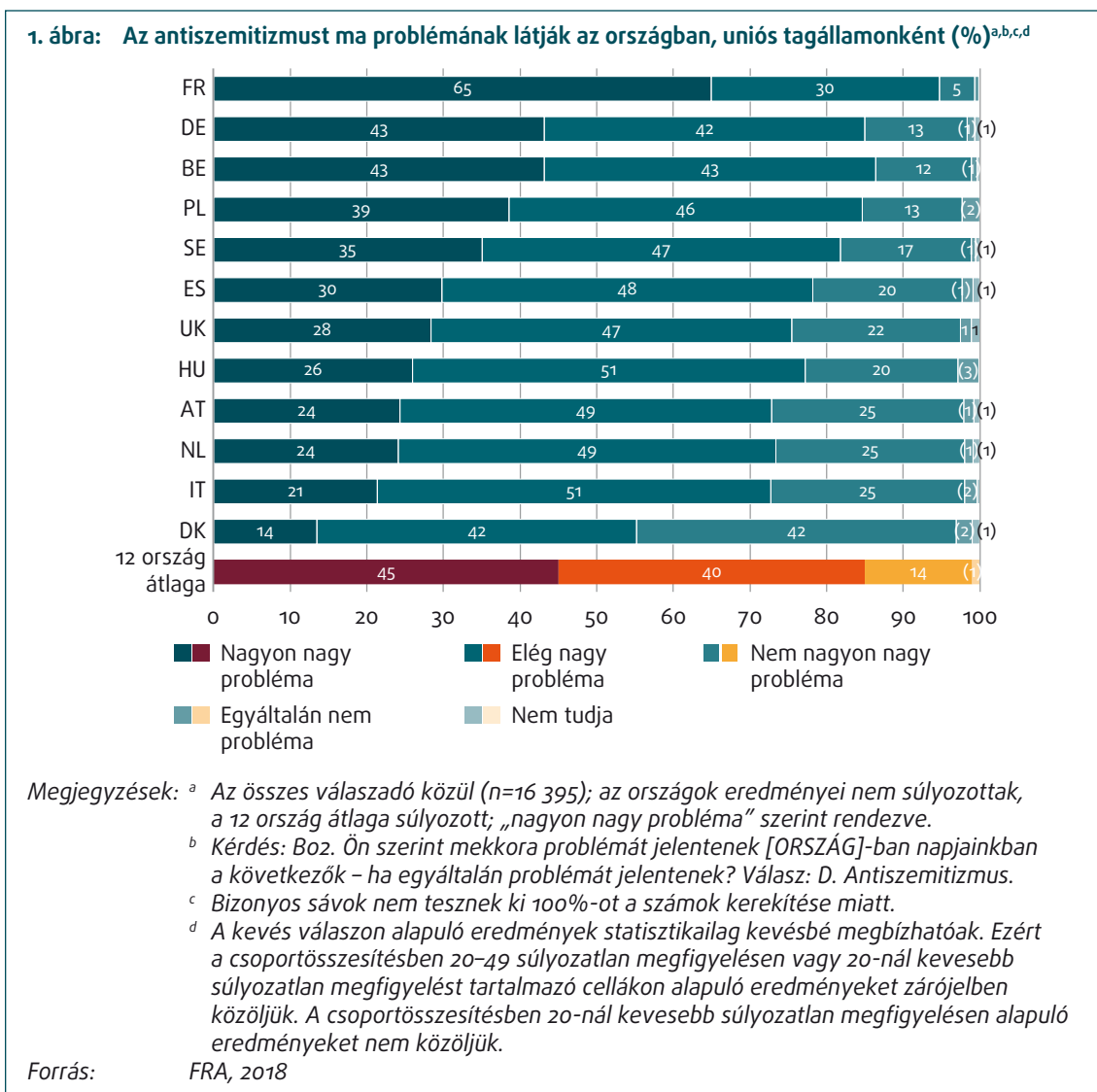
„Az antiszemitizmus és a rasszizmus olyan, mint a bécsi szejlet. Az osztrák kulturális örökség részei éppúgy, mint az idegengyűlölet és az, hogy »mi mások vagyunk«. Nincs mi ellen harcolni; meg kell elégednünk a következmények visszaszorításával.” (Férfi, 50-54 éves, Ausztria)

Összességében a 2018. évi felmérésben részt vevő tíz válaszadó közül kilenc (89%) úgy érzi, hogy

országában az antiszemitizmus fokozódott a felmérést megelőző öt évben; tíz közül több mint nyolcan (85%) súlyos problémának tartják ezt. A válaszadók többnyire az antiszemitizmust tartják a legnagyobb társadalmi vagy politikai problémának ott, ahol élnek. Megítélésük szerint az antiszemitizmus az interneten és a közösségi médiában jelenti a legtöbb problémát (89%), ezt követi a közélet (73%), a média (71%) és a politikai élet (70%). A leggyakoribb antiszemita kijelentések, amelyekkel rendszeresen találkoznak, többek között a következők: „az izraeliek úgy viselkednek a palesztinokkal, mint a nácik” (51%), „a zsidóknak túl nagy a hatalmuk” (43%), „a zsidók a saját céljaikra használják ki a holokauszt áldozat szerepét” (35%). A válaszadók az ilyen kijelentésekkel a leggyakrabban online felületeken találkoznak (80%), ezt követi az interneten kívüli egyéb média (56%) és a politikai események (48%).

„Úgy tűnik, mintha Hollandia belefáradt volna az antiszemitizmusba. Úgy tűnik, triviálissá válik ez a téma, és a közösségi médiában is teljesen normálisnak tekintik. [...] Igen aggasztó!” (Nő, 35-39 éves, Hollandia)

„Úgy gondolom, hogy Svédország korábban egyáltalán nem volt antiszemita, és ez megváltozott; ezt érzem olyan nehéznek. Régebben egyáltalán nem féltem elmondani, hogy zsidó vagyok; a gyerekeim még érdekesnek is találták tinédzser korukban, amikor különlegeseek akartak lenni. Mostanában jobban vonakodom attól, hogy a hátteremről beszéljek. Aggódok a jövő miatt.” (Nő, 70-79 éves, Svédország)

Ebben az összefüggésben biztató, hogy az Európai Parlament 2017 júniusában határozatot fogadott el az antiszemitizmus elleni küzdelemről, amely fokozott erőfeszítésekre szólít fel helyi, nemzeti és európai szinten. Erre az Európai Bizottság számos uniós szintű, valamint globális kezdeményezését követően került sor.²

Ezek közé tartozik 2015 decemberében az antiszemitizmus elleni küzdelem koordinátorának kijelölése; 2016-ban a rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia más formái elleni küzdelemmel foglalkozó magas szintű uniós munkacsoport létrehozása, amely politikai iránymutatást adott a gyűlölet-bűncselekményekre és a gyűlöletbeszédre – ideértve az antiszemita bűncselekményeket és beszédeket is – adott reakciók javításához; valamint 2016 májusában az informatikai vállalatokkal kötött megállapodás a jogellenes online gyűlöletbeszéd felszámolására vonatkozó magatartási kódexről.

² 2016-ban az EU Kanadával, az Egyesült Államokkal és Izraellel együtt megrendezte az első ENSZ globális antiszemitizmussal foglalkozó magas szintű fórumot, hogy globális szinten tovább támogassa az EU antiszemitizmus kezelésével kapcsolatos erőfeszítéseit.

„Magyarországon nincs antiszemitizmus, bármennyire is megpróbálják ezt a képet festeni az országról. Vannak történelmi sebek, de ezek szépen gyógyulnak.” (Férfi, 20-24 éves, Magyarország)

Egyes országok úgy reagáltak, hogy koordinátorokat jelöltek ki az antiszemitizmus elleni küzdelemre, míg mások elfogadták vagy jóváhagyták az antiszemitizmus nem kötelező jogi érvényű operatív meghatározását³, amelyet 2016 májusában a Nemzetközi Holokauszt-emlékezési Szövetség (IHRA) hagyott jóvá, és a Bizottság azt üdvözölte, mint az antiszemitizmus akadályozását és az azzal szembeni küzdelmet célzó hasznos kezdeményezést. Az IHRA meghatározásának linkje a Bizottság honlapján rendelkezésre áll.⁴

Azonban több tagállamnak még ezután kell teljeskörűen és megfelelő módon átültetnie a nemzeti jogba a rasszizmusról és az idegengyűlöletről szóló kerethatározatot (2008/913/IB). Ez a kerethatározat az EU egészére kiterjedő közös büntetőjogi megközelítést határoz meg a rasszizmus vagy az idegengyűlölet, így az antiszemitizmus súlyos megnyilvánulásai elleni fellépést illetően, ideértve

azokat az eseteket, „amikor a cselekmény elkövetése egy információs rendszeren keresztül történt” (9. cikk). Az antiszemitizmus felszámolása a közszférából megkívánja a szüntelen és határozott cselekvést – az interneten is – a zsidókkal kapcsolatos tartós negatív sztereotípiák ledöntése érdekében.

Az FRA 1. véleménye

A tagállamoknak elő kell segíteniük az antiszemitizmus akadályozását szolgáló intézkedések beépítését a nemzeti stratégiákba és cselekvési tervekbe. Az antiszemitizmus akadályozására kidolgozott intézkedésekben különösen központi szerepet kell, hogy kapjon a figyelemfelkeltés, hangsúlyt helyezve a holokauszttal kapcsolatos oktatásra. A tagállamoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy a kidolgozott intézkedések hatékonyságát szisztematikusan értékeljék. Az antiszemitizmus elleni küzdelem nemzeti koordinátorait, valamint szociális partnereket, civil társadalmi szervezeteket és közösségi csoportokat széles körét – nem zsidó szervezeteket is beleértve – szorosan be kell vonni a megelőző intézkedések kidolgozásába, valamint azok hatékonyságának értékelésébe.

Az átható antiszemitizmus aláassa a zsidók biztonságérzetét

FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- A válaszadóknak közel a fele (47%) aggódik amiatt, hogy antiszemita szóbeli inzultus vagy zaklatás áldozatává válik az elkövetkezendő 12 hónapban, míg több mint egyharmaduk (40%) aggódik amiatt, hogy fizikai támadás éri ugyanebben az időszakban.
- A válaszadók egyharmada (34%) mondta, hogy legalább esetenként kerüli a zsidó rendezvények vagy helyszínek látogatását, mert zsidóként nem érezné magát biztonságban ott, vagy az oda vezető úton. A válaszadók több mint egyharmada (38%) legalább esetenként elkerül bizonyos helyeket lakóhelye környékén, mert zsidóként nem érzi magát ott biztonságban.
- A felmérésben részt vett 12 uniós országban a válaszadók fele (49%) legalább időnként visel, hordoz vagy kihelyez olyan tárgyat, amelyről megállapítható, hogy az adott személy zsidó. Azon válaszadóknak, akik legalább időnként hordoznak vagy kihelyeznek ilyen tárgyakat, több mint kétharmada (71%) legalább esetenként kerüli, hogy ezt tegye.
- A válaszadók több mint egyharmada az elmúlt öt évben már gondolkodott azon, hogy kivándorol (38%), mert zsidóként nem érezte magát biztonságban abban az országban, ahol él.
- A válaszadók többsége (70%) úgy gondolja, hogy nemzeti kormányának az antiszemitizmus elleni küzdelemre irányuló erőfeszítései nem hatékonyak. Eközben a válaszadók fele (54%) pozitívan értékeli nemzeti kormányának erőfeszítéseit a zsidó közösségek biztonsági szükségleteinek biztosítására – de az erőfeszítésekkel kapcsolatos elégedettség szintje országonként igen változó.

3 Lásd a Nemzetközi Holokauszt-emlékezési Szövetség weboldalát.

4 Lásd a Bizottság antiszemitizmus elleni küzdelemmel foglalkozó weboldalát.

„Nem félek, amikor kimegyek az utcára, mert a mezuzám a házam beltéri részéhez közel van, és nem látható. Így csak azok láthatják, akik bejönnek a lakásomba. Félek a mezuzát kitenni a külső részre.” (Nő, 30–34 éves, Spanyolország)

A felmérés megállapításai azt mutatják, hogy Európa-szerte sok zsidó nem élhet anélkül, hogy aggódna a saját, és családtagjai vagy a hozzá közel állók biztonságáért. Ez amiatt van, mert megvan a kockázata annak, hogy antiszemita zaklatás és támadás célpontjaivá válnak. A zsidók körében a bizonytalanság érzése egyeseket már arra készítette, hogy a kivándorlásra gondolkodjanak. A 2012. és 2018. évi felmérések megállapításainak összehasonlítása hasonló szintű tapasztalatokat mutat a zsidók körében az EU-ban elkövetett antiszemita zaklatás és erőszak tekintetében. A megállapítások hasonló szintű aggodalmat jeleznek a válaszadók körében a tekintetben is, hogy saját maguk vagy családtagjaik és más, hozzájuk közel álló személyek antiszemita zaklatás vagy erőszak célpontjaivá válnak.

„Tényleg félek a gyermekem biztonsága miatt, aki zsidó iskolába jár. Minden nap megkérdem magamtól, hogy nem kellene-e valahová más iskolába küldenem.” (Nő, 30–34 éves, Belgium)

„Nagyon félek a gyerekeim jövőjét illetően, mert a „zsidó” szó szitkozódást jelent a mi környezetünkön, és a zsidókat annyira gyűlölik, hogy az élet semmit nem jelent. Attól félünk, hogy a gyerekeinket valamilyen módon megtámadják.” (Férfi, 45–49 éves, Dánia)

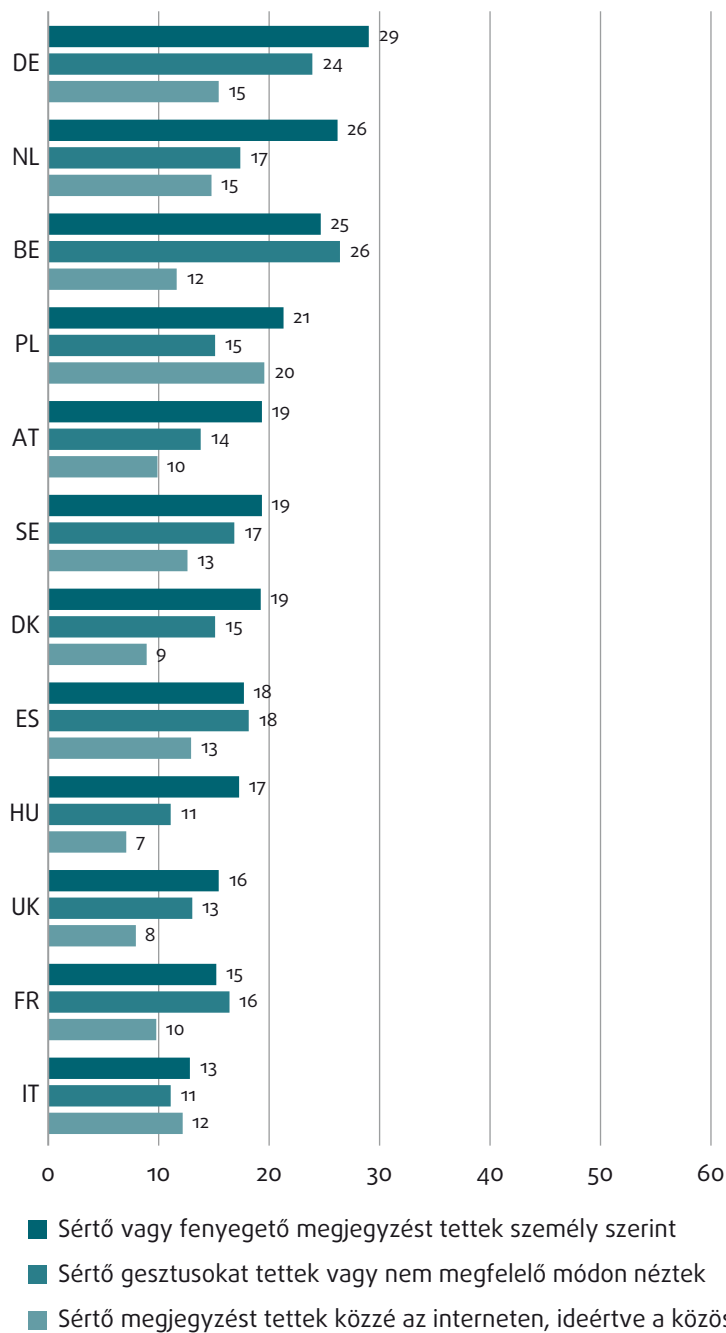
A 2018. évi felmérés megállapításai azt mutatják, hogy a válaszadók százai személyesen tapasztaltak antiszemita fizikai támadást a felmérést megelőző 12 hónapban. Négy válaszadó közül több mint egy (28%) legalább egyszer tapasztalt antiszemita zaklatást ebben az időszakban. Azok, akik nyilvánosan viselnek, hordoznak vagy kihelyeznek olyan tárgyat, amelyekről megállapítható, hogy az adott személy zsidó, több antiszemita zaklatásnak vannak kitéve (37%), mint azok, akik nem teszik ezt (21%).

„Sok incidensről hallok, és aggódom magam és a család miatt. Gyakran idegesek vagyunk a zsinagógában vagy más zsidó rendezvényeken és aggódunk, hogy mi történhet. Azonban a kipa viselését illetően a személyes tapasztalatom nagyon jó. Ugyanakkor mégsem érzem magam kellemesen a zsidók által kevésbé lakott területeken (azaz szinte minden más területen).” (Férfi, 55–59 éves, Egyesült Királyság)

„Észrevettem, hogy a generációmhoz tartozó zsidók tapasztalatai szerint (magamat is ideértve) erőteljesen fokozódik a bizonytalanság és az az érzés, hogy nem látják szívesen / nem fogadják el zsidóként Hollandiában.” (Nő, 30–34 éves, Hollandia)

2. ábra: Antiszemita zaklatással kapcsolatos tapasztalatok (a legelterjedtebb formák közül három megtapasztalása egy vagy több alkalommal) az elmúlt 12 hónapban, uniós tagállamok szerint (%)^{a,b}

Megjegyzések: ^a Az összes válaszadó közül (n=16 395); az országok eredményei nem súlyozottak.

^b Kérdések: Co3. Az ELMÚLT 12 HÓNAPBAN [ORSZÁG]-ban tett-e valaki

- sértő vagy fenyegető megjegyzést Önnek személy szerint;

- sértő gesztusokat Ön felé vagy nem megfelelő módon nézett Önre;

- sértő megjegyzést Önről az interneten, ideértve a közösségi médiát?

Co4a. Ez AZÉRT történt, mert Ön zsidó?

Forrás:

FRA, 2018

„Németországban inkább akkor tapasztal az ember antiszemitizmust, amikor kimozdul / nyíltan látható.” (Nő, 30-34 éves, Németország)

Öt közül egy válaszadó (20%) ismer olyan családtagokat vagy más, hozzá közel állókat, akiket szóban inzultáltak, zaklattak vagy fizikailag megtámadtak. A válaszadók közel fele aggódott amiatt, hogy antiszemita szóbeli inzultusnak vagy zaklatásnak lesz kitéve (47%), és tíz közül négy (40%) antiszemita fizikai támadástól tartott.

„Ahol élek, és ahol dolgozom, ott egyik barátom sem tudja, hogy zsidó vagyok. A gyerekeink nem tudnak arról, hogy zsidó vagyok, mert rettegek attól, hogy az iskolában megjegyzéseket kapnának emiatt. Már nem látogatom a zsinagógát, mert nem éri meg, ha valami miatt céltáblává válnánk. A legjobb az volt, amikor férjhez mentem, mert most a családi nevem »Svensson«.” (Nő, 40-44 éves, Svédország)

Három közül egy válaszadó (34%) kerüli a zsidó rendezvények vagy helyszínek látogatását, mert zsidóként nem éri magát biztonságban, amikor ott van, vagy az oda vezető úton. Több mint egyharmaduk (38%) a felmérést megelőző öt évben gondolkodott azon, hogy kivándorol, mert zsidóként nem érezte magát biztonságban abban az országban, ahol él.

„Ha bármilyen, akár kisebb zsidó rendezvényre megy az ember, mindig regisztrálni kell, és csak akkor tudjuk meg a helyszínt. Az ember már nem éri biztonságosnak, hogy olyan helyre menjen, ahol sok zsidó jön össze.” (Nő, 55-59 éves, Hollandia)

„Soha nem viselek nyilvánosan zsidó jelképeket, és mindig hátratekintgetek a vállam fölött, amikor zsidó rendezvényen veszek részt. [...] csak azt akarom, hogy békén hagyjanak és gyakorolhassam a vallásomat.” (Nő, 40-44 éves, Svédország)

A válaszadók több mint fele (54%) pozitívan értékeli nemzeti kormányának erőfeszítéseit a zsidó közösségek biztonsági szükségleteinek biztosítása

érdekében. Tízből heten (70%) azonban úgy gondolják, hogy országukban a kormány nem küzd hatékonyan az antiszemitizmus ellen.

Az antiszemitizmussal való szüntelen találkozás súlyosan korlátozza az embereket alapvető jogaik gyakorlásában, ideértve az emberi méltóságuk védelmét, a magán- és családi életük tiszteletben tartásához való jogot, vagy gondolati, lelkiismereti és vallásszabadságukat. Bízató, hogy sok zsidó úgy gondolja, kormánya eleget tesz a közössége védelmi szükségleteinek kielégítése érdekében. Azonban maga az a tény, hogy különleges biztonsági intézkedések szükségesek – például zsinagógák, zsidó közösségi központok és iskolák körül – többé-kevésbé állandó jelleggel a zsidó közösségek biztonsága érdekében, tartós és mélyebb társadalmi problémát jelez. A tagállamoknak kitérniük kell lenniük a zsidó közösségek védelmi szükségleteinek kielégítése iránti elkötelezettségüket illetően.

„Úgy gondolom, hogy az antiszemitizmustól való félelem nagyobb, mint a valóság.” (Férfi, 40-44 éves, Egyesült Királyság)

„Dávid-csillagos láncot viselek, de tudatosan nem viselem nyilvánosan, mert így próbálom elkerülni az antiszemita reakciókat.” (Nő, 16-19 éves, Belgium)

Az FRA 2. véleménye

A tagállamoknak szisztematikusan együtt kell működniük a zsidó közösségekkel a zsidó helyszínek biztonságának és védelmének területén. A tagállamoknak folytatniuk kell a biztonsági intézkedések megvalósítását, és biztosítaniuk kell, hogy a zsidó közösségek biztonsági szervezetei megfelelő finanszírozásban részesüljenek. Az EU-nak és tagállamainak szorosan és rendszeresen figyelemmel kell kísérniük a gyűlölet-bűncselekmények gyakoriságának, valamint a zsidók biztonságérzetének a változásait – többek között viktimizációs felméréseken keresztül – hogy segítséget nyújtsanak a megtett biztonsági intézkedések hatékonyságának értékeléséhez.

Az antiszemita zaklatás olyan gyakori, hogy normalizálttá válik

FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- Átlagosan a válaszadók több mint egyharmada (39%) tapasztalta az antiszemita zaklatás valamely formáját a felmérést megelőző öt évben. Több mint egynegyedük (28%) találkozott ilyen zaklatással a felmérést megelőző 12 hónapban.
- A felmérésben részt vevő válaszadók az interneten lévő antiszemita tartalmat tartják az antiszemitizmus legsúlyosabb formájának. Mindazonáltal a személyes megjegyzések és sértő gesztusok vagy nem helyénvaló tekintetek a leggyakoribb formái a válaszadók által személyesen tapasztalt antiszemita zaklatásnak – például 18%, illetve 16% számolt be arról, hogy a zaklatásnak ezen formáival szembesült a felmérést megelőző 12 hónapban.
- A felmérést megelőző öt évben tapasztalt legsúlyosabb antiszemita zaklatási incidensek esetében a legtöbb incidens során antiszemita nyelvezetet alkalmaztak. Továbbá a zaklatás olyan helyzetekben fordult elő, amikor a válaszadókról meg lehetett állapítani, hogy zsidók. (Átlagosan három válaszadó közül kettő észrevette ezt a két szempontot az adott incidensek során.)
- Amikor arra kérték a válaszadókat, hogy írják le a felmérést megelőző öt évben tapasztalt legsúlyosabb antiszemita zaklatás elkövetőjét – annak alapján, amennyire érzékelték – az esetek 31%-ában az elkövetőről azt állapították meg, hogy nem ismerik az illetőt, 30%-ban azt, hogy szélsőséges muzulmán nézetekkel rendelkezik, az esetek 21%-ában pedig azt, hogy baloldali politikai nézeteket vall.
- A válaszadók többsége (79%), aki antiszemita zaklatást tapasztalt a felmérést megelőző öt évben, nem jelentette a legsúlyosabb incidenst a rendőrségnek vagy bármely más szervezetnek.
- Azon válaszadóknak csaknem a fele, akik nem jelentették a legsúlyosabb incidenst a rendőrségnek (48%) azt mondta, hogy semmi sem változott volna, ha ezt tették volna. A válaszadók hasonló hányada (43%) nem tartotta elég súlyosnak az incidenst.
- A felmérésben részt vett 12 országban a válaszadók 3%-a személyesen tapasztalt fizikai támadást zsidó származása miatt a felmérést megelőző öt évben. A felmérést megelőző 12 hónapban a válaszadók 2%-a tapasztalt fizikai támadást zsidó származása miatt.
- A felmérésben részt vett 12 országban a válaszadók 4%-a azt mondta, hogy személyes tulajdonát szándékosan megrongálták zsidó származása miatt a felmérést megelőző öt évben; 2% tapasztalta ugyanezt a felmérést megelőző 12 hónapban.

A felmérés megállapításai arra engednek következtetni, hogy az emberek olyan sok antiszemita visszaéléssel szembesülnek, hogy bizonyos incidensek, amelyeket tapasztalnak, triviálisnak tűnnek számukra. Azonban bármilyen antiszemita incidens lényegét tekintve támadás a személy méltósága ellen, és nem lehet félresöpörni, mint egyszerű kényelmetlenséget. Mind a 2012. évi, mind a 2018. évi felmérés azt mutatja, hogy a válaszadók a tapasztalt antiszemita incidensek közül nagyon keveset jelentenek a rendőrségnek vagy más intézménynek. A két felmérés eredményeinek összehasonlítása azt mutatja, hogy az antiszemita zaklatás elkövetőinek kategóriái következetesen ugyanazok maradnak; az egyének bizonyos kategóriái következetesen túlsúlyal képviseltetik magukat az elkövetők között.

„Soha nem fedem fel magam nyilvánosan, hogy elkerüljem a hátrányos megkülönböztetést. A spanyol társadalomban nincs jelen sok vallás, nem értik a judaizmust, és félek attól, hogy »furcsának« tartanak. Jobbnak látom integrálódni a társadalomba a mindennapjaimban.” (Nő, 30–34 éves, Spanyolország)

A 2018. évi felmérés megállapításai azt mutatják, hogy tíz válaszadó közül nyolc (79%), aki antiszemita zaklatást tapasztalt a felmérést megelőző öt évben, nem jelentette a legsúlyosabb incidenst a rendőrségnek vagy bármely más szervezetnek. A fő okai annak, hogy nem jelentették az incidenseket, az az érzés, hogy annak eredményeként semmi nem változna (48%); nem tartották az incidenst elég súlyosnak ahhoz, hogy jelentsék (43%); vagy

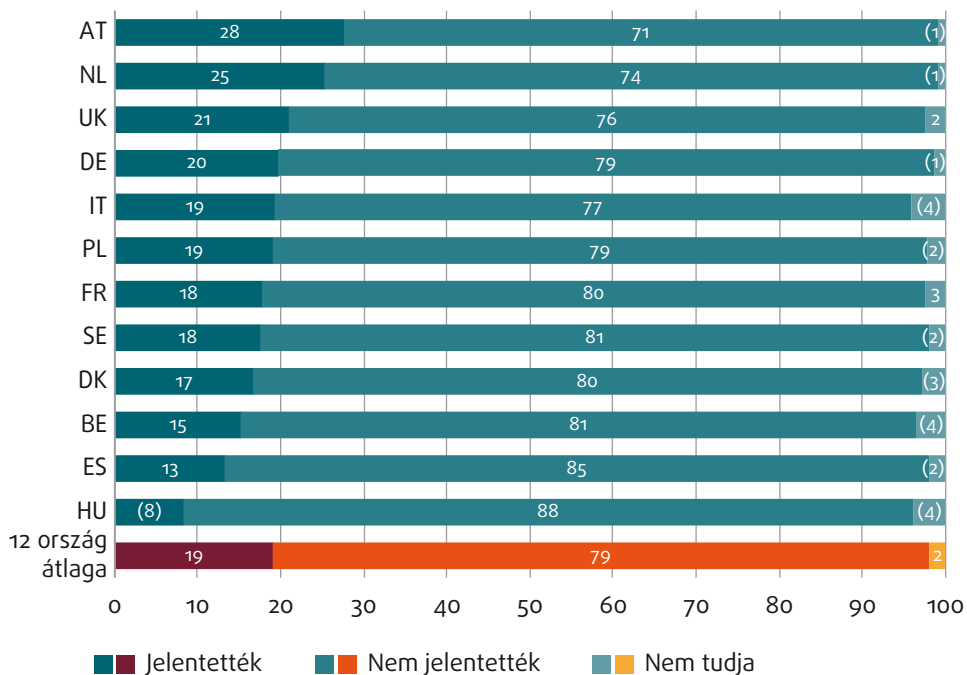
mert a bejelentés túl kellemetlen lenne vagy túl sok gondot okozna (22%).

Az antiszemitizmus normalizálódását az elkövetők széles köre is bizonyítja, amely a teljes társadalmi és politikai palettát átfogja. A válaszadók által tapasztalt legsúlyosabb antiszemita zaklatási incidensek elkövetőinek leggyakrabban említett kategóriái közé tartoznak olyan személyek, akiket nem ismertek (31%); szélsőséges muzulmán nézeteket

vallók (30%); baloldali politikai nézeteket vallók (21%); munkatársak vagy iskolatársak/diáktársak (16%); ismerősök vagy barátok (15%); jobboldali politikai nézeteket vallók (13%).

„Sohasem mondom el, hogy zsidó vagyok, mert félek. Csak 2 személy tudja rólam. [...] Nem érhet hátrányos megkülönböztetés, ha senki nem tudja, hogy zsidó vagyok. A nemzetiségemre vonatkozó konkrét kérdésekre hazugsággal válaszolok.” (Nő, 50–54 éves, Lengyelország)

3. ábra: A legsúlyosabb antiszemita zaklatási incidensek bejelentése az elmúlt öt évben, uniós tagállamok szerint (%)^{a,b,c,d}

Megjegyzések: ^a Azon válaszadók közül, akik tapasztalták az antiszemita zaklatás valamilyen formáját az elmúlt öt évben (n=6 486); a 12 ország átlagai súlyozottak.
^b Kérdés: Co8. Jelentette Ön vagy bárki más ezt az incidenst a rendőrségnek vagy bármely más szervezetnek?
^c Bizonyos sávok nem tesznek ki 100%-ot a számok kerekítése miatt.
^d A kevés válaszon alapuló eredmények statisztikailag kevésbé megbízhatóak. Ezért a csoportösszesítésben 20–49 súlyozatlan megfigyelésen vagy 20-nál kevesebb súlyozatlan megfigyelést tartalmazó cellákon alapuló eredményeket zárójelben közöljük. A csoportösszesítésben 20-nál kevesebb súlyozatlan megfigyelésen alapuló eredményeket nem közöljük.

Forrás: FRA, 2018

A bűncselekmények áldozatainak jogairól szóló irányelv úgy rendelkezik, hogy az áldozatokkal tisztelettel és tapintattal kell bánni, bármilyen alapon történő megkülönböztetéstől mentesen, ideértve a vallást is ((9) preambulumbekzdés). Az irányelv 22. cikke alapján minden áldozat jogosult

arra, hogy értékeljék, hogy szükségesek-e intézkedések a további áldozattá válástól való védelmük érdekében. Ennek az értékelésnek figyelembe kell vennie az áldozat személyes jellemzőit, ideértve a vallását, ahol ez releváns az áldozat védelmi szükségleteinek értékelése szempontjából. Az irányelv

különösen kiemeli azokat az eseteket, amikor a bűncselekményt megkülönböztetésen alapuló indítékkal követték el, amely az áldozat személyes jellemzőivel kapcsolatos, ideértve a vallását. Ilyen esetekben a tagállam hatóságainak különleges feladata, hogy értékeljék az e jellemző által motivált további áldozattá válás kockázatát. A rasszizmusról és az idegengyűlöletről szóló kerethatározat előírja, hogy az elfogultság indítéka súlyosbító körülménynek számítson, vagy azt a bíróságok az elkövetők számára kiszabott büntetések kiszabásánál figyelembe vegyék (4. cikk). Az uniós törvény teljes körű végrehajtása maga után vonja az áldozatok ösztönzését arra, hogy jelentsék az antiszemita bűncselekményeket a rendőrségnek, valamint annak biztosítását, hogy a rendőrség megfelelően feljegyezze az elfogultsági indítékot a bejelentéskor.

Az FRA 3. véleménye

A tagállamoknak teljes körűen és megfelelően át kell ültetniük a bűncselekmények áldozatainak jogairól szóló irányelvet (2012/29/EU) a nemzeti jogba annak érdekében, hogy az antiszemita áldozatai megkapják azt a támogatást, amelyre szükségük van, amikor jelentik az incidenseket az érintett hatóságoknak. A tagállamoknak továbbá teljes körűen és megfelelően át kell ültetniük a rasszizmusról és az idegengyűlöletről szóló kerethatározatot (2008/913/IB) a nemzeti jogba annak érdekében, hogy következetesen hatósos, arányos és visszatartó erejű büntetéssel sújtsák az elkövetőket. A tagállamokban a büntetőjogi rendszereknek rendszeresen jelentést kell tenniük az elkövetőkre kiszabott büntetésekről és a bíróságok indokolásáról az érintett ítéletekben.

Az antiszemita hátrányos megkülönböztetés az élet fő területein láthatatlan marad

FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- Összességében a válaszadók 11%-a azt mondja, hogy hátrányos megkülönböztetést érzett zsidó származása miatt a felmérést megelőző 12 hónapban egy vagy több területen a felmérésben felsorolt öt terület közül – foglalkoztatás (munkahelyen vagy munkakeresés során), oktatás, egészségügy vagy lakhatás.
- Azok közül, akik azt mondják, hogy hátrányos megkülönböztetést éreztek zsidó származásuk miatt a felmérést megelőző 12 hónapban, négyből több mint hárman (77%) nem jelentették a legsúlyosabb incidenst semmilyen hatóságnak vagy szervezetnek.
- Azon válaszadók többsége (52%), akik hátrányos megkülönböztetést éreztek a felmérést megelőző 12 hónapban, és nem jelentették sehol a legsúlyosabb incidenst, azt mondja, hogy nem volt meggyőződve arról, hogy az incidens bejelentése javított volna a helyzetén. Azon válaszadók egyharmada, akik hátrányos megkülönböztetést éreztek és nem jelentették a legsúlyosabb incidenst, azt mondja, hogy azért nem jelentette az incidenst, mert az nem volt elég súlyos (34%), vagy nem volt bizonyítékuk (33%).
- A válaszadók többsége tudatában van annak, hogy jogszabály tiltja az etnikai származás vagy vallás alapján történő hátrányos megkülönböztetést – a területtől függően mintegy 64%–87% jelezte, hogy tud róla. A válaszadók a leginkább a foglalkoztatást illetően ismerik a megkülönböztetés-ellenes jogszabályokat, és a legkevésbé a lakhatással kapcsolatos védelmet.
- A legtöbb válaszadó (71%) azt mondja, hogy tud olyan szervezetről az országban, amely tanácsot és támogatást nyújt azoknak, akik hátrányos megkülönböztetésben részesülnek. A válaszadók a leggyakrabban a zsidó közösség biztonságára és/vagy az antiszemitizmusra specializálódott zsidó szervezetekre, és nemzeti egyenlőségi vagy emberi jogi szervezetre hivatkoztak.

„A nyilvános antiszemita incidensek hiánya főleg annak köszönhető, hogy mi zsidók sokan nem viseljük a kipát, illetve nem beszélünk sokat a témáról, hogy ne érjen bennünket hátrányos megkülönböztetés. Azért nem ér bennünket hátrányos megkülönböztetés, mert »rejtőzködünk.«” (Férfi, 35-39 éves, Spanyolország)

A felmérés megállapításai arra engednek következtetni, hogy az antiszemita bűncselekményekben nyilvánul meg, hanem

egyenlőtlen bánásmódban is az élet fő területein. Azonban az antiszemita hátrányos megkülönböztetésről szóló bejelentések kis száma és az incidensek látszólagos normalizálódása együttesen akadályozza azt, hogy az antiszemita hátrányos megkülönböztetés valós mértéke az érintett hatóságok, egyenlőségi testületek vagy közösségi szervezetek tudomására jusson. A 2012. és 2018. évi felmérés megállapításainak összehasonlítása azt mutatja, hogy a foglalkoztatás, az

oktatás, az egészségügy és a lakhatás területén észlelt antiszemita hátrányos megkülönböztetés szintje ugyanaz maradt. Nem figyelhető meg változás a bejelentések arányában, az továbbra is alacsony szintű.

„Az általam tapasztalt antiszemitizmus nehezebben megfogható annál, mint hogy ilyen formában meg lehessen magyarázni. Mint az a bizzarr csend, miután egyszer a munkahelyemen arról beszéltem, hogy zsidó vagyok.” (Férfi, 25-29 éves, Svédország)

A 2018. évi felmérés megállapításai azt mutatják, hogy a felmérést megelőző 12 hónapban tíz közül egy válaszadó (11%) úgy érezte, hogy zsidó származása miatt hátrányos megkülönböztetés éri a foglalkoztatás, az oktatás, az egészségügy vagy a lakhatás területén. Azok közül, akik azt mondják, hogy tapasztaltak ilyen hátrányos megkülönböztetést, tíz közül csaknem nyolcan (77%) nem jelentették a legsúlyosabb incidenst semmilyen hatóságnak vagy szervezetnek. Az incidens be nem jelentésének fő okait abban jelölték meg, hogy úgy érezték, semmi nem változna annak eredményeképpen (52%); az incidens nem elég súlyos (34%); és nincs bizonyítékuk a hátrányos megkülönböztetésre (33%). Eközben a válaszadók túlnyomó többsége tud a hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabályokról (a foglalkoztatás területén például 85%), valamint szervezetekről, amelyek tanácsot vagy támogatást tudnak nyújtani hátrányos megkülönböztetés esetén (71%), beleértve a zsidó közösségi szervezeteket és a nemzeti egyenlőségi testületeket.

A faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK) tiltja az etnikai megkülönböztetést az élet fő területein, ideértve a foglalkoztatást, az oktatást, az egészségügyet vagy a lakhatást. A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv (2000/78/EK) tiltja a vallás vagy meggyőződés alapján történő megkülönböztetést a foglalkoztatásban. Az irányelvek előírják a tagállamok számára, hogy gondoskodjanak arról, hogy az irányelvek rendelkezéseit az egyes országok egész területén megfelelő módon az érintettek tudomására hozzák. Az irányelvek hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat irányoznak elő az elkövetők számára a megkülönböztetés eseteiben.

Az FRA 4. véleménye

Az EU-nak és tagállamainak gondoskodniuk kell arról, hogy az antiszemita megkülönböztetés áldozatait ösztönözzék és segítsék abban, hogy jelentsék az incidenseket az érintett hatóságoknak, egyenlőségi testületeknek vagy harmadik szervezeteknek. Ezt el lehetne érni azzal, hogy az EU és tagállamai e célú tudatosító és tájékoztató kampányokat finanszíroznának. Ezeket a kampányokat szervezhetnék az érintett minisztériumok, szoros együttműködésben a nemzeti egyenlőségi testületekkel és a zsidó közösségi szervezetekkel annak érdekében, hogy üzeneteik célzottabbak legyenek. Az ilyen kampányok rávilágíthatnának arra, hogy az antiszemita megkülönböztetés mennyire súlyosan sérti az emberek alapvető és emberi jogait, és miért érdemes jogorvoslatot keresni. Az ilyen kampánynak azt is ki kell emelnie, hogy hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat szabnak ki az elkövetőkre.

A FELMÉRÉS RŐL DIÓHÉJBAN

Ez az összefoglaló bemutatja az FRA által készített, a zsidó emberek gyűlölet-bűncselekményekkel, hátrányos megkülönböztetéssel és antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatairól és benyomásairól szóló második felmérés fő megállapításait. Elemzi azon válaszok adatait, amelyeket 16 395 önmagát zsidónak valló személy adott a következő 12 uniós tagállamban: Ausztria (AT), Belgium (BE), Dánia (DK), Franciaország (FR), Németország (DE), Magyarország (HU), Olaszország (IT), Hollandia (NL), Lengyelország (PL), Spanyolország (ES), Svédország (SE) és az Egyesült Királyság (UK). Ezek a tagállamok adnak otthont az Európai Unióban a becsült zsidó lakosság több mint 96%-ának.⁵

Hogyan készült a felmérés?

A felmérés online módon készült 2018 májusa és júniusa között. Megbízható mintavételi keret hiányában, és a 2012. évi felmérés tapasztalatai alapján⁶ az FRA az online felmérést választotta, mivel ez lehetővé tette a válaszadók számára, hogy akkor és ott töltsék ki a felmérést, amikor és ahol nekik a legkényelmesebb volt, saját ütemükben és nemzeti nyelvükön. Az online felmérési módszer azt is lehetővé tette, hogy a válaszadók számára tájékoztatást nyújtsunk az FRA-ról, az adatgyűjtést kezelő szervezetekről és arról, hogy a gyűjtött adatok hogyan kerülnek felhasználásra. Ebben a módszerben megvolt a lehetőség arra, hogy a 12 uniós tagállamban minden érdekelt, önmagát zsidónak valló személy részt vegyen és megossza tapasztalatait. Egyben ez volt az a módszer, amelyet a legkönnyebben fel lehetett használni arra, hogy az összes kiválasztott tagállamból származó válaszadó felmérését egyenlő feltételekkel végezhessük el. Ez a módszer nem nyújt a reprezentativitás statisztikai kritériumainak megfelelő véletlenszerű valószínűségi mintát. Azonban a felmérés megállapításai megbízhatóak és megalapozottak, és az antiszemitizmussal kapcsolatos uniós tapasztalatokról rendelkezésre álló legátfogóbb adatokat tükrözik.

Ki vett részt a felmérésben?

A felmérésben 16 éves vagy annál idősebb személyek vehettek részt, akik önmagukat zsidónak tekintik – vallás, kultúra, neveltetés, etnikum, származás vagy bármely más ok alapján – és akik a felmérés időpontjában a felmérésben részt vevő valamelyik országban éltek. A legnagyobb minták abból a két országból származtak, ahol az EU-ban a becslések szerint a legnagyobb zsidó népesség él: Franciaországból és az Egyesült Királyságból. Több mint 1000 válaszadótól származó mintát kaptunk Németországban, Hollandiában és Svédországban. A fennmaradó hét ország esetében a minták mérete 400 és 800 válaszadó között volt.

Minták mérete a felmérésben részt vett tagállamokban

Ország	Sz
Ausztria	526
Belgium	785
Dánia	592
Németország	1 233
Franciaország	3 869
Magyarország	590
Hollandia	1 202
Olaszország	682
Lengyelország	422
Spanyolország	570
Svédország	1 193
Egyesült Királyság	4 731

5 DellaPergola, S. (2016), *World Jewish Population, 2016* (A világ zsidó népessége), Berman Jewish DataBank.

6 FRA (2013), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism* (A zsidóságot érő hátrányos megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények az uniós tagállamokban: antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatok és benyomások), Luxembourg, Kiadóhivatal.

Milyen kérdések szerepeltek a felmérésben?

A felmérésben megkérdeztük a válaszadókat arról, hogy mi a véleményük az antiszemitizmus trendjeiről, az antiszemitizmusról mint problémáról a mindennapi életben; antiszemita incidensekkel kapcsolatos személyes tapasztalataikról; arról, hogy tanúi voltak-e antiszemita incidenseknek; és aggódnak-e amiatt, hogy antiszemita támadás áldozataivá válnak. A felmérés adatokat szolgáltatt arra vonatkozóan is, hogy a válaszadók mennyire tekintik problémának az országokban a zsidó közösség elleni antiszemita támadásokat – mint például zsidó helyszínek megrongálása vagy antiszemita üzenetek a műsor-szolgáltató médiában vagy az interneten.

A felmérés adatokat gyűjtött arról, hogy az antiszemitizmus milyen hatással van a válaszadók napi életvitelére és biztonságérzetére, valamint arról, hogy tesznek-e lépéseket a biztonsággal kapcsolatos féltelmek miatt. A zaklatás konkrét formáival vagy a fizikai erőszakkal kapcsolatos személyes tapasztalatokra vonatkozó kérdéseket olyan kérdések követték, amelyek az ilyen incidensek részleteire vonatkoztak, beleértve azok gyakoriságát, az elkövetők számát és jellemzőit, valamint azt, hogy jelentették-e az incidenst bármilyen szervezetnek vagy intézménynek. A felmérés adatokat gyűjtött a személyes tapasztalatokról a különböző alapokon és a mindennapi élet különféle területein – például munkahelyen, iskolában vagy konkrét szolgáltatások igénybevétele során – történő hátrányos megkülönböztetés érzésével kapcsolatban. A válaszadók megkülönböztetéssel kapcsolatos tapasztalatait folytatva a felmérés kérdéseket tett fel az incidensek bejelentéséről, illetve arról, hogy miért nem jelentették. A felmérés kutatta azt is, hogy a válaszadók milyen mértékben ismerik jogaikat a megkülönböztetés elleni jogszabályok, az áldozatokat támogató szervezetek, és a holokauszt jelentéktelen színben feltüntetésére vagy tagadására vonatkozó jogszabályok ismerete tekintetében.

A felmérés eredményeinek bemutatása

Amikor a felmérés eredményei bemutatásra kerülnek a 12 uniós tagállam tekintetében, minden ország átlaga kiigazításra kerül olyan súlyozással, amely figyelembe veszi a zsidó népesség méretbeli eltéréseit a különböző országokban. A számítások a kiválasztott országok alapvető és kiterjesztett zsidó népességére vonatkozó becslések középponti értékén alapulnak (a becslések tekintetében lásd DellaPergola, S., *World Jewish Population*, Berman Jewish DataBank, 2016). Ez azért van, hogy a kapott minták kiigazítása arányos legyen oly módon, hogy a különböző országoknak az uniós szintű megállapításokhoz történő hozzájárulása közötti helyes arányokat megőrizzük.

Ez a jelentés vázolja az FRA által készített, a zsidó emberek gyűlölet-bűncselekményekkel, hátrányos megkülönböztetéssel és antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatairól szóló második felmérés fő megállapításait. Ez világszerte a legnagyobb, zsidó emberekről szóló felmérés, amelyet valaha is végeztek. A felmérés az EU 12 tagállamában csaknem 16 500, önmagát zsidónak valló személyt szólaltatott meg. Ez az ügynökség első felmérésének folytatása, amelyet hét országban végeztek 2012-ben.

A megállapítások kijózanítóak. Megerősítik, hogy az antiszemitizmus továbbra is jelen van az EU egész területén – és sok szempontból zavaróan normalizálttá vált. Az itt közölt fontos információ támogathatja az EU területén a politikai döntéshozókat abban, hogy fokozzák erőfeszítéseiket az Unióban élő összes zsidó ember biztonságának és méltóságának biztosítása érdekében.

További információk

A felmérés megállapításairól szóló teljes FRA jelentés – *Experiences and perceptions of antisemitism – Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU* (Az antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatok és benyomások – Második felmérés az Európai Unión belüli, zsidókkal szembeni hátrányos megkülönböztetésről és gyűlölet-bűncselekményekről) – a következő honlapon található: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews>

Az FRA antiszemita incidensekről és gyűlölet-bűncselekményekről szóló adatgyűjtésére vonatkozó tájékoztatást lásd a következő honlapokon:

- FRA (2018), *Antisemitism: Summary overview of the situation in the European Union 2007–2017*, (Az antiszemitizmus helyzete az Európai Unióban – Összefoglaló áttekintés, 2007-2017.), Luxembourg, Kiadóhivatal;
- FRA (2018), „Racism, xenophobia and related intolerances” („Rassizmus, idegengyűlölet és a kapcsolódó intolerancia”), 4. fejezet a következő kiadványban: *Fundamental Rights Report 2018* (2018. évi alapjogi jelentés), Luxembourg, Kiadóhivatal;
- FRA (2013), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism*, (A zsidóságot érő hátrányos megkülönböztetés és gyűlölet-bűncselekmények az uniós tagállamokban: Az antiszemitizmussal kapcsolatos tapasztalatok és benyomások), Luxembourg, Kiadóhivatal.

Az FRA holokauszt- és emberi jogi oktatással kapcsolatos munkájáról további tájékoztatás a következő honlapon található: <http://fra.europa.eu/en/project/2006/holocaust-and-human-rights-education>

Gyűlölet-bűncselekmények

Gyűlöletbeszéd

Egyenlőség

A hátrányos megkülönböztetés tilalma

Az Európai Unió
Kiadóhivatala

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2019

Fotók (balról jobbra/a felső sorban kezdve): © Stock.adobe.com_Rafael Ben-Ari; Stock.adobe.com_brat82; Stock.adobe.com_dubova; Shutterstock.com_129757388; Stock.adobe.com_Odelia Cohen; Stock.adobe.com_REDPIXEL; Stock.adobe.com_Menschen; Stock.adobe.com_Sergey Nivens; Stock.adobe.com_superelaks.

Azokat a fényképeket és más anyagokat, amelyek szerzői jogait az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége nem védi, csak a szerzői jog tulajdonosának előzetes engedélyével lehet felhasználni vagy többszörözni. Engedélyért közvetlenül a jogtulajdonosokhoz kell fordulni.

Print: ISBN 978-92-9474-272-8, doi:10.2811/980905
PDF: ISBN 978-92-9474-271-1, doi:10.2811/007083

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

